

Bydgoszcz, 19 października 2023 r.

Doktoranci w systemie ubezpieczeń

Ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne doktorantów.

Michał Oracz

Poruszane zagadnienia

Szkolenie obejmuje tematy, wskazane poniżej.

- I. Zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym przez doktorantów.
- II. Ubezpieczenie zdrowotne doktorantów.
- III. Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne doktorantów.
- IV. Zbieg tytułów do ubezpieczeń.

Przepisy regulujące obowiązek ubezpieczeniowy doktorantów

Podstawowymi aktami prawnymi, które regulują obowiązek ubezpieczeniowy doktorantów są następujące ustawy:

- Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1230) – nazywana dalej „ustawą systemową”.
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej, finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2561) – nazywana dalej „ustawą o świadczeniach”.

Kiedy doktorant podlega ubezpieczeniom społecznym?

Ubezpieczeniom społecznym podlegają doktoranci, którzy:

- rozpoczęli kształcenie w szkołach doktoranckich najwcześniej w roku akademickim 2019/2020,
- pobierają stypendium doktoranckie.

Jakim ubezpieczeniom społecznym podlega doktorant?

Doktoranci, pobierający stypendium doktoranckie, podlegają obowiązkowo następującym ubezpieczeniom społecznym:

- emerytalnemu i rentowym (art. 6 ust. 1 pkt 7b ustawy systemowej),
- wypadkowemu (art. 12 ust. 1 ustawy systemowej),

Mogą też zgłosić się do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego (art. 11 ust. 2 ustawy systemowej).

Okresem podlegania ubezpieczeniom społecznym jest okres otrzymywania stypendium doktoranckiego (art. 13 pkt 15a ustawy systemowej).

Płatnik składek na ubezpieczenia społeczne doktorantów

Podmiot, który prowadzi szkołę doktorską jest płatnikiem składek, dla kształcących się w niej doktorantów (art. 4 pkt 2 lit. pa ustawy systemowej).

Zatem obowiązkiem Uczelni, prowadzącej szkołę doktorską jest:

- zgłoszenie i wyrejestrowanie doktorantów z ubezpieczeń społecznych (art. 36 ust. 1, ust. 2 i ust. 11 ustawy systemowej),
- składanie za doktorantów dokumentów rozliczeniowych (art. 47a ustawy systemowej).

Status doktoranta jako tytuł do ubezpieczenia zdrowotnego

Ubezpieczeniu zdrowotnemu podlegają studenci i doktoranci, którzy nie posiadają innego tytułu do tego ubezpieczenia (art. 66 ust. 1 pkt 20 ustawy o świadczeniach).

Uwaga!

Jak wynika z przedstawionego powyżej przepisu, ubezpieczeniu zdrowotnemu – inaczej niż w przypadku ubezpieczeń społecznych – będzie podlegał także doktorant, który nie otrzymuje stypendium doktoranckiego, jeśli tylko nie ma innego tytułu do tego ubezpieczenia (np. umowa o pracę, umowa zlecenia).

Obowiązek zgłoszeniowy spoczywa na Uczelni (art. 75 ust. 4 ustawy o świadczeniach).

Ubezpieczenie zdrowotne doktorantów – cudzoziemców.

Ubezpieczeniu zdrowotnemu podlegają także doktoranci, którzy:

- posiadają obywatelstwo państwa członkowskiego UE, EFTA lub Wielkiej Brytanii (UK), zamieszkują na terenie państwa członkowskiego UE, EFTA lub UK (art. 3 ust. 1 pkt 1 ustawy o świadczeniach),
- nie posiadają obywatelstwa członkowskiego UE, EFTA lub UK i legalnie zamieszkują na terytorium innego niż Rzeczpospolita Polska państwa członkowskiego UE, EFTA lub UK (art. 3 ust. 1 pkt 3 ustawy o świadczeniach),
- odbywają kształcenie w Rzeczypospolitej Polskiej, nie posiadają obywatelstwa państwa członkowskiego UE, EFTA i nie są osobami, o których mowa w poprzednim punkcie, jeżeli są uznani za osoby polskiego pochodzenia, w rozumieniu przepisów o repatriacji lub posiadają ważną Kartę Polaka (art. 3 ust. 1 pkt 3a) – przepis obowiązuje od 1.01.2023 r.,
- odbywają kształcenie w Rzeczypospolitej Polskiej, którzy nie posiadają obywatelstwa państwa członkowskiego UE, EFTA lub UK i nie są osobami, o których mowa w dwóch poprzednich punktach (art. 2 ust. 2 pkt 1) – przepis w tym kształcie obowiązuje od 1.01.2023 r.

Okres podlegania ubezpieczeniu zdrowotnemu doktoranta

Obowiązek ubezpieczenia zdrowotnego doktoranta powstaje i wygasa na zasadach, ustalonych w art. 73 pkt 4 ustawy o świadczeniach.

Zatem ubezpieczenie to powstaje:

- z dniem złożenia oświadczenia o niepodleganiu obowiązkowi ubezpieczeniu zdrowotnemu z innego tytułu,
- nie wcześniej jednak niż dniem rozpoczęcia pierwszego semestru kształcenia.

Wygąśnięcie ubezpieczenia zdrowotnego doktoranta następuje natomiast z dniem:

- ukończenia kształcenia w szkole doktorskiej,
- skreślenia z listy doktorantów.

Podstawy wymiaru składek

Wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne reguluje ustawa systemowa oraz ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej.

Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne doktoranta:

- emerytalne i rentowe,
- wypadkowe,
- dobrowolne chorobowe,

stanowi kwota stypendium doktoranckiego (art. 18 ust. 4 pkt 2b ustawy systemowej).

Podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne doktoranta stanowiła natomiast kwota, odpowiadająca wysokości specjalnego zasiłku opiekuńczego, przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych. Obecnie – od 1/2023 - za doktorantów nie opłaca się składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Stopy procentowe składek na ubezpieczenia społeczne

Stopy procentowe składek na ubezpieczenia społeczne reguluje art. 22 ust. 1 ustawy systemowej i są one następujące:

- ubezpieczenie emerytalne – 19,52% podstawy wymiaru,
- ubezpieczenia rentowe – 8% podstawy wymiar składek,
- ubezpieczenie wypadkowe – od 0,4% do 8,12% podstawy wymiaru składek,
- ubezpieczenie chorobowe – 2,45% podstawy wymiaru składek.

Zasady różnicowania stopy procentowej składek na ubezpieczenie wypadkowe określają przepisy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (odsyła do nich art. 22 ust. 2 ustawy systemowej).

Finansowanie składek na ubezpieczenia społeczne doktoranta

Obowiązujące przepisy przewidują następujące zasady finansowania składek na ubezpieczenia społeczne doktorantów.

- I. Składki na ubezpieczenie emerytalne opłacają w równych częściach – po 9,76% podstawy wymiaru – doktorant oraz uczelnia,
- II. Składki na ubezpieczenia rentowe opłaca w nierównych częściach:
 - doktorant – w wysokości 1,5 % podstawy wymiaru
 - uczelnia – w wysokości 6,5% podstawy wymiaru,
- III. Składki na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe w całości – wynoszącej 2,45% - finansuje w całości doktorant,
- IV. Składki na ubezpieczenie wypadkowe w całości finansuje uczelnia, jako płatnik składek.

Podstawa prawna: art. 16 ust. 1 pkt 7a, ust. 1b, ust. 2 i ust. 3 ustawy systemowej.

Stopa procentowa i finansowanie składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Zagadnienia wysokości stopy procentowej i finansowania składki na ubezpieczenie zdrowotne doktorantów reguluje ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej.

Stopa procentowa składki na ubezpieczenie zdrowotne doktoranta wynosi 9% podstawy wymiaru. Składka jest miesięczna i niepodzielna (art. 79 ustawy o świadczeniach).

Składkę na ubezpieczenie zdrowotne do 31.12.2022 r. opłacał za doktoranta podmiot prowadzący szkołę doktorską (Uczelnia), a finansował budżet Państwa (art. 86 ust. 1 pkt 6 i ust. 2 ustawy o świadczeniach).

Od 1.01.2023 r. doktoranci – choć podlegają ubezpieczeniu zdrowotnemu – nie opłacają składki na ubezpieczenie zdrowotne - ustawa z dnia 16 listopada 2022 r. o zmianie ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2022 r. poz. 2770).

Zbieg tytułów do ubezpieczeń społecznych – wyjaśnienie pojęcia.

O zbiegu tytułów do ubezpieczeń społecznych mówimy wtedy, gdy jeden Ubezpieczony posiada więcej niż jeden tytuł do objęcia tymi ubezpieczeniami.

Tytułem do ubezpieczeń społecznych jest każda aktywność, która rodzi obowiązek podlegania tym ubezpieczeniom, np. praca, wykonywanie umowy zlecenia, prowadzenie własnej działalności, czy też pobieranie stypendium doktoranckiego.

W niniejszej prezentacji omówimy sytuacje, w których doktorant jest jednocześnie:

- pracownikiem,
- zleceniobiorcą,
- osobą prowadzącą pozarolniczą działalność,
- rencistą.

Doktorant, będący jednocześnie pracownikiem

Doktorant - który jednocześnie wykonuje umowę o pracę – podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym z obu tych tytułów (art. 9 ust. 1 ustawy systemowej).

Nie ma przy tym znaczenia, w jakiej wysokości jest otrzymywana kwota stypendium doktoranckiego, czy też wynagrodzenie, wynikające z umowy o pracę.

Doktorant, wykonujący umowę zlecenia

Doktorant, który jest też zleceniobiorcą podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym z tytułu pobierania stypendium doktoranckiego (art. 9 ust. 1 i 1a ust. syst.)

Jeżeli doktorant otrzymuje stypendium doktoranckie w wysokości niższej od kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę, podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym również jako zleceniobiorca.

Jeśli jednak kwota stypendium wynosi co najmniej tyle, ile minimalne wynagrodzenie, ubezpieczenia społeczne z tytułu umowy zlecenia są wyłącznie dobrowolne.

Doktorant, prowadzący działalność gospodarczą.

Wykonywanie pozarolniczej działalności nie zwalnia doktoranta z obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym, z tytułu pobierania stypendium doktoranckiego (art. 9 ust. 1 i 1 a ustawy systemowej).

Analogicznie jak w przypadku zbiegu z umową zlecenia, jeśli kwota stypendium doktoranckiego jest niższa od kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę, doktorant podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym również jako osoba prowadząca działalność.

Jeśli jednak kwota stypendium osiąga wysokość co najmniej minimalnego wynagrodzenia, podleganie ubezpieczeniom społecznym z tytułu działalności jest wyłączone dobrowolne.

Doktorant – rencista.

Doktorant, który jest rencistą, nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym, z tytułu pobierania stypendium doktoranckiego.

Może jednak zgłosić się dobrowolnie do ubezpieczeń:

- emerytalnego,
- rentowych.

W takiej sytuacji będzie też podlegał ubezpieczeniu wypadkowemu. Nie ma możliwości zgłoszenia się do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego.

Podstawa prawna: art. 9 ust. 5 ustawy systemowej.

Zbieg tytułów do ubezpieczeń – ubezpieczenie zdrowotne.

Na obowiązek ubezpieczenia zdrowotnego doktorantów, w sytuacji zbiegu tytułów do tego ubezpieczenia wpływa treść art. 66 ust. 1 pkt 20 ustawy o świadczeniach.

Zgodnie z jego treścią, doktoranci podlegają ubezpieczeniu zdrowotnemu wyłącznie, jeżeli nie posiadają innego tytułu do tego ubezpieczenia.

Zatem doktorant, który jest jednocześnie np. pracownikiem, zleceniobiorcą, prowadzi własną działalność lub ma ustalone prawo do renty, nie będzie podlegał ubezpieczeniu zdrowotnemu, w związku z nauką w szkole doktorskiej.

Posiada bowiem inny tytuł do ubezpieczenia zdrowotnego.

Kody tytułu do ubezpieczeń

Różna sytuacja ubezpieczeniowa powoduje, że dla doktorantów właściwe są różne kody tytułu do ubezpieczenia, wykazywane w dokumencie zgłoszeniowym:

- kod 18 11 – student lub uczestnik studiów doktoranckich, za którego szkoła wyższa lub jednostka organizacyjna prowadząca studia doktoranckie jest obowiązana do opłacania składki na ubezpieczenie zdrowotne,
- kod 18 12 – doktorant, podlegający z tego tytułu ubezpieczeniom społecznym oraz ubezpieczeniu zdrowotnemu,
- kod 18 13 – doktorant, podlegający z tego tytułu ubezpieczeniom społecznym, niepodlegający ubezpieczeniu zdrowotnemu

Zbiegi tytułów do ubezpieczeń – przykładowe sytuacje.

Przykład 1.

Pan Tomasz pobiera od 10/2022 stypendium doktoranckie. Jednocześnie jest pracownikiem. Ubezpieczeniem społecznym będzie podlegał z obu tych tytułów. Z uwagi na posiadanie tytułu do ubezpieczenia zdrowotnego, w postaci umowy o pracę, nie będzie podlegał ubezpieczeniu zdrowotnemu jako doktorant.

Przykład 2.

Pani Anna od 10/2022 otrzymuje stypendium doktoranckie, w wysokości niższej niż minimalne wynagrodzenie za pracę. Jednocześnie od 3/2023 jest zleceniobiorcą. Ubezpieczeniem społecznym podlega obowiązkowo z obu tych tytułów, natomiast ubezpieczeniu zdrowotnemu wyłącznie jako zleceniobiorca.

Zbiegi tytułów do ubezpieczeń – przykładowe sytuacje c.d.

Przykład 3.

Pani Anna od 10/2022 otrzymuje stypendium doktoranckie, w wysokości wyższej niż minimalne wynagrodzenie za pracę. Jednocześnie od 3/2023 jest zleceniobiorcą. Ubezpieczeniom społecznym podlega obowiązkowo jako osoba pobierająca stypendium doktoranckie, natomiast jako zleceniobiorca wyłącznie dobrowolnie.

Pani Anna nie podlega ubezpieczeniu zdrowotnemu jako doktorant, ponieważ jest objęta tym ubezpieczeniem obowiązkowo jako zleceniobiorca.

Przykład 4.

Pan Jan jest doktorantem, ale nie ma prawa do stypendium doktoranckiego. Z tytułu bycia doktorantem nie podlega ubezpieczeniom społecznym. Ubezpieczeniu zdrowotnemu będzie podlegał, jeśli nie będzie miał do tego innego tytułu.

Zbiegi tytułów do ubezpieczeń – przykładowe sytuacje c.d.

Przykład 5.

Pani Joanna pobiera stypendium doktoranckie – w kwocie wyższej niż minimalne wynagrodzenie za pracę - i jednocześnie prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą. Podlega ubezpieczeniom społecznym obowiązkowo jako doktorant, a wyłącznie dobrowolnie z tytułu prowadzenia działalności. Tytułem do ubezpieczenia zdrowotnego jest dla niej prowadzenie działalności.

Przykład 6.

Pan Wojciech jest rencistą i zarazem doktorantem, który pobiera stypendium doktoranckie. Z tytułu otrzymywanego stypendium może przystąpić do ubezpieczeń społecznych wyłącznie dobrowolnie. Ubezpieczeniu zdrowotnemu podlega jako rencista.

Dziękuję za uwagę

ZAKŁAD
UBEZPIECZEŃ
SPOŁECZNYCH